

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐในปัจจุบันมีหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อสนองความต้องการของพลเมืองของรัฐ การดำเนินการดังกล่าวของรัฐต้องมีค่าใช้จ่าย รัฐจึงมีความจำเป็นต้องหารายได้เพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่าย ภาษีอากรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐ โดยเฉพาะภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นรายได้ที่สำคัญอย่างหนึ่งของรัฐ การที่รัฐมีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะประโยชน์ให้แก่คนในรัฐจึงต้องมีการแบ่งสรรภาระสาธารณะประโยชน์ โดยมุ่งถึงการแบ่งสรรด้วยความเป็นธรรม คนที่มีรายได้มากควรที่จะได้รับการสาธารณะประโยชน์มากกว่าคนที่มียาได้น้อย เนื่องจากคนที่มียาได้มากมีความสามารถในการชำระภาษีมากกว่าคนที่มียาได้น้อย อัตราภาษีของรัฐส่วนใหญ่จึงใช้อัตราภาษีก้าวหน้า เพื่อสร้างความเป็นธรรมในการแบ่งสรรภาระสาธารณะประโยชน์ของคนในรัฐ

การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรนั้น กำหนดให้ผู้มีเงินได้ไม่ว่าจะเป็นหน่วยภาษีใดต้องนำเงินได้ที่ตนก่อให้เกิดขึ้นในปีภาษีที่ล่วงมาแล้ว มาคำนวณยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีโดยวิธีการประเมินตนเอง (Self-assessment) ตามแบบและวิธีการที่กฎหมายกำหนด ถ้ามิได้ชำระภาษีหรือชำระไว้แล้วแต่ไม่ถูกต้องครบถ้วน เจ้าพนักงานก็มีอำนาจประเมินเรียกเก็บภาษีรวมทั้งเงินเพิ่มและเบี้ยปรับตามประมวลรัษฎากรจากผู้เสียภาษีโดยตรง แต่เนื่องจากบทบัญญัติแห่งมาตรา 57 ตรี แห่งประมวลรัษฎากรได้บัญญัติให้นำเงินได้ของภรรยาตามมาตรา 40 (2)-(8) มารวมกับเงินได้ของสามีเพื่อกำหนดภาษี โดยให้ถือว่าเงินได้ของภรรยาเป็นเงินได้ของสามีและสามีมีหน้าที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการและรับผิดชอบจำนวนภาษี อันเกิดจากการเงินได้ของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย การนำเงินได้ของภรรยามารวมกับสามีโดยให้ถือเงินได้ของภรรยาเป็นเงินได้ของสามีทำให้เงินได้ของสามีซึ่งเป็นฐานภาษีมีจำนวนสูงขึ้นและมีภาระภาษีสูงขึ้น การเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของสามีและภรรยาดังกล่าวมีข้อจำกัดและมีความแตกต่างจากหลักเกณฑ์ทั่วไป ในฐานะของผู้ก่อให้เกิดเงินได้ถึงแม้ว่าภรรยาจะเป็นผู้กระทำการอันก่อให้เกิดเงินได้พึงประเมินที่ต้องเสียภาษีด้วยตนเองลำพังแต่เพียงผู้เดียว โดยที่สามีมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องใน

กิจกรรมนั้น แต่กฎหมายกลับบัญญัติให้เงินได้ของภรรยาที่ได้รับนั้นถือเป็นเงินได้ของสามี ทำให้สามีต้องเสียภาษีเพิ่มขึ้นเมื่อนำเงินได้ดังกล่าวมารวมกับเงินได้ของตน เนื่องจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาใช้นิ้อัตราก้าวหน้า จึงเท่ากับบทบัญญัติมาตรา 57 ตรี ขัดต่อหลักความเป็นกลางทางภาษี (Neutrality) เนื่องจากสามีภรรยามีภาระภาษีสูงกว่าก่อนจดทะเบียนสมรส แม้ตามประมวลรัษฎากรให้สิทธิภรรยาสามารถแยกยื่นรายการและภาษีต่างหากจากสามีแต่ตามมาตรา 57 เบญจ จะให้สิทธิภรรยาแยกยื่นรายการและภาษีเงินได้พึงประเมินเฉพาะตามมาตรา 40 (1) อันเป็นรายได้จากเงินเดือน ค่าจ้างแรงงาน ซึ่งเป็นรายได้จากการใช้น้ำพักน้ำแรงแม้ตามมาตรา 57 ตรี ให้สิทธิภรรยาแยกยื่นรายการและภาษีจากสามีก็ตาม แต่ตามมาตรา 57 ตรี วรรคสอง การแยกยื่นภาษีของภรรยาท้ายที่สุดก็ไม่แตกต่างจากการนำเงินได้ของภรรยาไปถือเป็นเงินได้ของสามี เนื่องจากเงื่อนไขของการแยกยื่นรายการจะต้องไม่ทำให้ภาษีที่ต้องเสียเปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้การหักค่าลดหย่อนดอกเบี้ยเงินกู้ยืมจากธนาคารหรือสถาบันการเงินเพื่อซื้อ เช่า หรือสร้างอาคารที่อยู่อาศัยโดยการจำนองอาคารที่ซื้อหรือสร้างเป็นประกันการกู้ยืมเงินตามประมวลรัษฎากรมาตรา 47 (1) (ซ) ถ้าก่อนสมรสสามีภรรยาต่างกู้ยืมเงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพื่อซื้อหรือเช่าซื้ออาคารที่อยู่อาศัย แต่ละฝ่ายสามารถหักค่าลดหย่อนดอกเบี้ยเงินกู้ยืมในการคำนวณภาษีอากรได้เป็นเงิน จำนวน 10,000 บาท เมื่อรวมค่าลดหย่อนทั้งสองฝ่ายแล้วจะหักค่าลดหย่อนดอกเบี้ยเงินกู้ยืมได้เป็นเงินจำนวน 20,000 บาท แต่เมื่อทั้งสองฝ่ายสมรสกันถ้าภรรยาไม่ใช้สิทธิแยกยื่นรายการและเสียภาษีต่างหากจากสามีตามมาตรา 57 เบญจแห่งประมวลรัษฎากรทั้งสามีและภรรยาจะหักค่าลดหย่อน ดอกเบี้ยเงินกู้ยืมรวมกันตามจำนวนที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 10,000 บาท หรือถ้าภรรยาเลือกวิธีการคำนวณภาษีตามมาตรา 57 เบญจ โดยการแยกยื่นรายการและเสียภาษีต่างหากจากสามี เฉพาะเงินได้จากเงินเดือนตามมาตรา 40 (1) ทั้งสามีภรรยาจะหักค่าลดหย่อนดอกเบี้ยเงินกู้ยืมได้กึ่งหนึ่งของจำนวนที่จ่ายจริงแต่รวมกันไม่เกิน 10,000 บาท คือไม่ว่าแต่ละฝ่ายจะได้จ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ยืมไปเป็นเงินจำนวนเท่าใดก็ตาม เมื่อนำมาคำนวณภาษีแต่ละฝ่ายจะหักค่าลดหย่อนดอกเบี้ยเงินกู้ยืมได้เพียงกึ่งหนึ่งของจำนวนที่จ่ายไปแล้วเท่านั้น และเมื่อรวมค่าลดหย่อนของสามีภรรยาแล้วต้องมีจำนวนไม่เกิน 10,000 บาท และเมื่อรวมกับเงินได้ที่ได้รับยกเว้นภาษีสำหรับจำนวนที่จ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัยตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 126 (พ.ศ.2509) ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากรแก้ไขเพิ่มเติม โดยกฎกระทรวงฉบับที่ 226 (พ.ศ.2543) ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากรในส่วนของเงินได้ที่จ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมให้แก่สถาบันการเงินหรือธนาคารเฉพาะส่วนที่เกิน 10,000 บาท แต่ไม่เกิน 40,000 บาท หรือจำนวนที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 50,000 บาท เฉพาะที่จ่ายให้กองทุนรวมเพื่อแก้ไขปัญหาในระบบสถาบันการเงินที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แล้ว

จะเห็นได้ว่าถ้าแต่ละฝ่ายต่างมีสิทธิได้รับยกเว้น ภาษีที่จ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินยืมเพื่อที่อยู่อาศัย รวมค่าลดหย่อนฝ่ายละไม่เกิน 50,000 บาท รวมกันไม่เกิน 100,000 บาท แต่หากต่อมาได้มีการสมรสกัน กลับได้รับยกเว้นภาษีรวมค่าลดหย่อนเพียงจำนวนรวมกันไม่เกิน 50,000 บาท ผลที่ตามมาก็คือเมื่อเปลี่ยนสถานะมาสมรสกันแล้วสามีภรรยาจะต้องเสียภาษีมากขึ้น ทำให้สามีภรรยาที่จดทะเบียนสมรสจะมีการเสียภาษียากกว่าสามีภรรยาที่อยู่กันโดยไม่จดทะเบียนสมรส หรือสามีภรรยาที่หย่าร้างกัน

การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยาตามประมวลรัษฎากรมาตรา 57 ศรี โดยให้นำเงินได้ของภรยามารวมกับสามี และให้ถือเงินได้ของภรรยาเป็นเงินได้ของสามีเป็นการลงโทษบุคคลที่สมรสกัน การหย่าร้างจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะได้รับประโยชน์ทางภาษีอากร เนื่องจากทำให้ฐานภาษีของคู่สมรสลดลง นอกจากนี้ยังมีความไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการหักค่าลดหย่อนและเงินได้ที่ได้รับยกเว้นภาษีจากที่จ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัยระหว่างสามีภรรยาที่จดทะเบียนสมรสกับสามีภรรยาที่อยู่กันโดยไม่จดทะเบียนสมรส ทำให้มีการวางแผนหลีกเลี่ยงภาษีโดยคู่สมรสจะหย่าร้างกันมากขึ้น หรือสามีภรรยาจะอยู่กันโดยไม่ จดทะเบียนสมรส เพื่อที่จะให้ได้รับประโยชน์ทางภาษีอันเป็นเหตุให้สถาบันครอบครัวไม่มีความมั่นคง ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวเป็นการขัดขวางต่อการเสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน และเป็นการสร้างความรู้สึกว่าบุคคลที่เป็นโสดหรือเป็นหม้ายย่อมได้รับประโยชน์ ทางภาษีอากรดีกว่าคนที่สมรสเป็นการไม่ส่งเสริมสถาบันครอบครัว ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม โดยปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาพื้นฐานซึ่งมีผลกระทบต่อปัญหาอื่นๆ ทุกด้านไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับประมวลรัษฎากร พบว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขตั้งแต่ปี พ.ศ.2519 โดยให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน โดยกำหนดให้ชายและหญิงมีอำนาจในการจัดการสินสมรสร่วมกันทุกกรณี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 และในปี พ.ศ.2533 มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจในการจัดการสินสมรสให้แต่ละคนสามารถจัดการสินสมรสได้โดยลำพังได้ เว้นแต่การจัดการสินสมรสที่สำคัญที่จะต้องให้คู่สมรสจัดการร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีก ฝ่ายหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1476 ในการจัดการทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาไม่ว่าจะเป็นสินสมรสหรือสินส่วนตัว สามีภรรยาสามารถจัดการได้โดยลำพังเว้นแต่การจัดการสินสมรสกรณีพิเศษ 8 ประเภท เท่านั้น ที่จะต้องจัดการร่วมกันหรือได้รับความยินยอมจากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเสียก่อน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 การแก้ไขดังกล่าวเพื่อให้ชายและหญิงเกิดสิทธิเท่าเทียมกัน แต่ในการจัดเก็บภาษีเงินได้จากสามีและภรรยากฎหมายให้ถือเอาเงินได้พึง

ประเมินของภรรยาเป็นเงินได้ของสามี และให้สามีมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการยื่นรายการและเสียภาษีตามประมวลรัษฎากรมาตรา 57 ตรี วรรคหนึ่ง ประกอบกับเงินได้ของสามีหรือภรรยาที่ได้มาระหว่างการสมรสเป็นน้ำพักน้ำแรงจากสามีภรรยา ถือเป็นสินสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1474 (1) ซึ่งแต่ละฝ่ายจะมีส่วนเป็นเจ้าของร่วมกัน สินสมรสมีลักษณะเป็นทรัพย์สินกลางเพื่อประโยชน์ของครอบครัว ดังนั้นสามีและภรรยาสามารถจัดการได้โดยลำพัง แต่ในการยื่นรายการและเสียภาษีตามประมวลรัษฎากรมาตรา 57 ตรี ได้ให้อำนาจของสามีเป็นผู้จัดการ จึงไม่สอดคล้องกับหลักการจัดการสินสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1476 ซึ่งเป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของชายและหญิงและที่ผ่านมาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีการปรับปรุงแก้ไขตลอดมาเพื่อให้สอดคล้องกับการรับรองสิทธิของชายและหญิง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แต่สำหรับในการจัดเก็บภาษีเงินได้จากสามีและภรรยาตามประมวลรัษฎากรมาตรา 57 ตรี และมาตรา 57 เบญจ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่มีเปลี่ยนแปลงหลักการเพื่อให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาและทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาแต่อย่างใด

จากปัญหาดังกล่าวสภาระนิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยา ตามประมวลรัษฎากร พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขประมวลรัษฎากรเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยากับหน่วยภาษีอื่น และเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการปัจจุบัน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมของสิทธิระหว่างชายและหญิง

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยาตามประมวลรัษฎากร

2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายในการรับรองสิทธิของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หลักการและสภาพปัญหาในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของสามีภรรยาตามประมวลรัษฎากร รวมทั้งวิวัฒนาการในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าว

2.3 เพื่อศึกษาหลักการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยาของต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบกับหลักการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยาของประเทศไทยตามประมวลรัษฎากร

2.4 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยาตามประมวลรัษฎากร

2.5 เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยาให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหลักการภาษีอากรที่ดี เพื่อให้มีความเหมาะสมมีความเสมอภาคเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

3. สมมติฐานของการศึกษา

การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยาตามประมวลรัษฎากรมาตรา 57 ตรี และ มาตรา 57 เบญจ โดยให้นำเงินได้ของภรรยาเป็นเงินได้ของสามีในการคำนวณภาษี และ หลักเกณฑ์การหักค่าลดหย่อนและเงินได้ที่ได้รับยกเว้นภาษีจากดอกเบี้ยเงินยืมเพื่อที่อยู่อาศัยยังไม่เหมาะสมเป็นธรรมและเสมอภาค เป็นการเพิ่มภาระภาษีให้แก่สามีภรรยาไม่สอดคล้องกับหลักการภาษีอากรที่ดีและก่อให้เกิดการวางแผนหลีกเลี่ยงภาษีของสามีภรรยา

4. ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยาตามบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาหรือไม่ อย่างไร และศึกษาปัญหาในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยา ในแง่ผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเสียภาษี และการคำนวณภาษีเงินได้ของสามีภรรยา โดยเปรียบเทียบกับภาระการเสียภาษีเงินได้ของสามีภรรยาตามกฎหมายของต่างประเทศ

5. วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลรัษฎากร และกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยคำสั่งของผู้มีอำนาจตามประมวล

รัฐากร วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ วารสาร บทความ ตลอดจนเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบถึงความเป็นมาและสภาพปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยาตามประมวลรัษฎากร

6.2 ทำให้ทราบถึงวิวัฒนาการของระบบความสัมพันธ์ในด้านทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและสภาพปัญหาในการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยาตามประมวลรัษฎากรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

6.3 ทำให้ทราบถึงหลักการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยาของต่างประเทศ

6.4 ทำให้ทราบถึงปัญหาการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยาตามประมวลรัษฎากร

6.5 ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากสามีภรรยา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมเป็นธรรม และมีความเสมอภาคในการเสียภาษีของบุคคลธรรมดาจากสามีภรรยากับหน่วยภาษีอื่น เพื่อให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับหลักการภาษีอากรที่ดี